

Πρόκλου, 'Ολυμπιοδώρου κλπ. Τοισυτοτρόπως δὲ διὰ συγκρίσεως καὶ πρὸς παλαιότερα ἀκόμη ἀποσπάσματα, ἔξηκριβώθη τὸ πλῆρες καὶ ἡ τελειότης τῶν μεσαιωνικῶν χειρογράφων.

'Η ἀνακάλυψις τῶν Παπύρων μετά τεμαχίων ἐκ τοῦ «Φαίδωνος» καὶ ἄλλων διαλόγων, διὰ τῆς ἀταξίας καὶ τῶν σφαλμάτων εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ τῶν Παπύρων, συνετέλεσε μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἐκτιμήθοιν περισσότερον τὰ μεσαιωνικὰ χειρογραφὰ τῶν κωδίκων, οὕτω δὲ ἡ ζήτησις τῆς γνησιότητος καὶ ὀρθότητος τῶν Κειμένων εἰς Παπύρους καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν παλαιότερας ἐκδόσεις, ἀν δὲ ἐπαυσε, περιωρίσθη παρὰ πολύ. 'Η ἐπιστήμη ἡναγκάσθη νὰ ἀκολουθήσῃ, ὡς ἐὰ διδωμεν, δλλην δεδὸν καὶ μέθοδον ιαὶ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἔξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος τῶν κειμένων τῶν Πλατωνικῶν Συ, γραφῶν.

β') Πάπυροι, 'Εκδόσεις ἀρχαῖα, 'Ἐρμηνεῖαι καὶ Σχόλια.

'Αλλὰ καὶ ἵν ἡ ἐπιστήμη ἡναγκάσθη νὰ στραφῇ πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν διὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἔξακρίβωσιν τῆς γνησιότητος τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, πάλιν τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ιστορίαν τούτων δὲν ἔμεινθη. Τούναντίον μάλιστα, τώρα ἔγινε μεγαλύτερον καὶ ζωηρότερον, διότι ἔγεννήθη τὸ ζήτημα: Πῶς συμβαίνει ὥστε τὰ κείμενα τῶν παπύρων, ἀτινα ἑγράφησαν μόλις 50-100 ἑτη¹⁾) μετά τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος, νὰ είναι ἐν ἀταξίᾳ καὶ νὰ βρίθουν σφαλμάτων, τὰ δὲ μεσαιωνικὰ χειρογραφὰ, τὰ ὅποια εἶδον τὸ φῶς ἔνδεκα αἰῶνας ἀργότερον νὰ είναι καθαρώτερα, γνησιώτερα καὶ τελειότερα; Οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι ἑγράφησαν κατὰ τὸ ἀπὸ 399 μέχρι 347 πρὸ Χριστοῦ χρονικὸν διάστημα. Ποία, λοιπὸν ἦτο ἡ τύχη αὐτῶν μετά τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος;

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ ὅποιον παρουσιάζεται τόσον περιεργον καὶ ἐνδιαφέρον, δοσον καὶ δύσκολον ἐκ πρώτης ὅψεως, ἔρχεται νὰ ρίψῃ ἀρκετὸν φῶς καὶ νὰ διαλύσῃ τὸ περιβάλλον αὐτὸ σκότος, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ 'Ιστορία τῆς 'Ακαδημίας καὶ τοῦ βιβλιεμπορίου τῶν παλαιῶν χρόνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐτὴ αὖτη ἡ Συλλογὴ τῶν Παπύρων. Προηγουμένως δομως πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι οἱ Πάπυροι δὲν είναι δλοι τῆς αὐτῆς ἡλικίας. 'Ο παλαιό-

1) Τοῦτο ἔχει ἔξακριβωθῆ τόσον δι' ἄλλων μέσων, δοσον καὶ διὰ τῆς ὀμοιότητος τῆς γραφῆς τῶν Παπύρων αὐτῶν πρὸς τὸ εἶδος γραφῆς ἐπ, γραφῶν κλπ. τῶν χρόνων ἐκείνων.

τερος ἐξ αὐτῶν τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, εἶναι δὲ περιέχων μεγάλα μέρη ἐκ τοῦ διαλόγου «Φαίδωνος» καὶ ἐκ τοῦ «Λάχητος», ὅποις ἔχειδόθη παρὰ τοῦ Flindert — Petrus J. M. Haffy — ἐν Δουβλίνῳ 1891—93. 'Ο Πάπυρος 'Οξυρύγχου ὑπὸ ἀρ. V ὁ ἐκδοθεὶς παρὰ τῶν Grenfell and Hunt ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὸ 1908 καὶ περιέχων μέγα μέρος ἐκ τοῦ «Συμποσίου» (200 c—2133 καὶ ἐξ.), καθὼς καὶ δὲ ὑπὸ ἀρ. VI ὁ περιλαμβάνων τεμαχία ἐκ τῶν διαλόγων «Λύσιδες» (208c) καὶ Εὐθυδήμου (301 c) ὑπολογίζονται ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸ μεταξὺ δευτέρου καὶ τρίτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνας χρονικὸν διάστημα. Μεταγενέστερος ἐπίστης (Ζου—Ζου μετὰ Χρ. αἰῶνος) εἶναι καὶ δὲ ὑπὸ ἀριθ. XII Πάπυρος 'Οξυρύγχου¹) δὲ περιλαμβάνων μέρη ἐκ τοῦ διαλόγου «Φαίδρου» καὶ ἐκδοθεὶς κατὰ τὸ 1910. 'Αλλὰ ἡ διαφορὰ αὐτὴ τῶν χρονολογιῶν δὲν μειώνει τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῶν περιεχομένων τῶν Παπύρων, τούναντίον βοηθεῖ εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς πορείας τῆς ἑξελίξεως κατὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ διάδοσιν δι' ἀντιγραφῶν τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος ἡ Παλαιὰ Ἀκαδημία, πιστὴ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας τοῦ ιδρυτοῦ, καὶ ἐμμένουσα εἰς τὰς δημιουργηθείσας παραδόσεις τῆς Σχολῆς, ἐφύλασσεν ὅπως ἦτο φυσικόν, τὰς Συγγραφάς τοῦ διδασκάλου καὶ δι' ἀντιγραφῶν προσεπάθει νὰ διαδίδῃ αὐτάς. Καὶ ναὶ μὲν δὲ Δογματισμὸς καὶ ἡ τάσις πρὸς τὸ Πυθαγορίζειν τῆς Ἀκαδημίας τῶν χρόνων αὐτῶν ἐπέβολλον τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν Διαλόγων τῆς τελευταίας ίδιας περιόδου τοῦ Πλάτωνος, καθ' ἓν οὗτος παρουσιάζει ἐπίδρασιν τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας καὶ δογματίζει μᾶλλον, οὐχ ἥττον ὅμως καὶ αἱ ἄλλαι συγγραφαί, καὶ πᾶν ὅ, τι ἦτο τοῦ Πλάτωνος ἡ εἶχε σχέσιν πρὸς τοῦτον, ἐτύγχανον τῆς ἀπαιτουμένης φροντίδος, στοργῆς καὶ ἐπιμελείας. Γνωρίζομεν δὲ ὃ Σπεύσιππος καὶ ὃ Ζενόκρατης ἔβασιζοντο εἰς τὸν «Φίληβον», «Τίματον» καὶ εἰς τοὺς «Νόμους» τοῦ Πλάτωνος, δὲ Φίλιππος ὃ 'Ο πούντιος ὑντέγραψε τοὺς «Νόμους» ἐκ τῶν κηροπινάκων, διήρεσεν αὐτοὺς εἰς βιβλία καὶ, ὅπως πολλοὶ παραδέχονται (ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Προλεγομένων εἰς τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πρέ-

1. Πρβλ. H. Alline : *L'histoire et la critique du texte Platonicien et les papyrus d'Oxyrhynchus*, ἐν Rev. de philol. 34 (1910). — M. Croiset : *Journ. des savants* 1912 ἐπίστης καὶ Βιβλιογραφίαν εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος.

κλού), προσέθεσεν ως δέκατον τρίτον βιβλίον τὴν παρ' αὐτοῦ φιλοπονημέσσαν «Ἐ π : νο μί δ α». Ὁ Κράντωρ πρῶτος ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἀκαδημίας γράφει σχόλια εἰς τὸν «Τί μαίνεται», «Ο διάλογος δ' αὐτὸς μετά τῶν ἄλλων μεταφυσικοῦ πρὸ πάντων περιεχομένου, ἐμελετᾶτο παρὰ πολὺ καὶ ἀπὸ τούς Περιπατητικούς τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ συστηματική λογική τοῦ ὅποιου πάλιν, τὸ λεγόμενον «Οργανόν», ἢσκει μεγάλην ἐπίδρασιν καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Ἀκαδημία ἀπεμακρύνθη τῶν βάσεων τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ἡ καὶ ἐπάλαιε πρὸς ξένας ἐπιδράσεις καὶ ἑτεροδόξους κατευθύνσεις, οὕτω δὲ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ Πλατωνικὰ συγγράμματα δὲν ἦτο πάντοτε τὸ ἴδιον. 'Αλλ' οἱ Διάλογοι τοῦ Πλάτωνος καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ αὐτοῦ θεωρίαι δὲν ἔξηρτῶντο ττέλον τώρα ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν μόνον. Εἶχον διαδοθῆ ἐις εὔρειαν κλίμακα καὶ ἀνεγινώσκοντο ἀπλήστως. Λέγεται¹⁾ ὅτι κάτοχοι ἀντιγράφων Διαλόγων τοῦ Πλάτωνος ἐκέρδιζον πολλά καὶ μόνον ἐκ τοῦ δανεισμοῦ τῶν εἰς χειράς των κυλίνδρων. 'Ιδεαν τῆς τοιαύτης διαδόσεως λαμβάνομεν καὶ ἀπὸ διάφορα ἀνέκδοτα: 'Ο Ἀριστοτέλης εἰς τὸ πρωτόμιον ἐνὸς Διαλόγου του («Νηρίνθου» λεγομένου), ἀναφέρει ὅτι εἰς Κορίνθιος γεωργὸς ἀμα ἀνέγνωσε τὸν «Γοργίαν» τοῦ Πλάτωνος τόσον ἐπόθησε τὴν μάθησιν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, ὥστε ἐγκατέλειψε τὸ ἄροτρον καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. 'Επίσης ἀναφέρεται ὅτι γυνή τις ὁνομαζομένη Ἀξιοθέα ἐξ Ἀρκαδίας, μετά τὴν ἀνάγνωσιν τῆς «Πολιτείας» ἐνεδύθη ἀνδρικὰ ἐνδύματα καὶ ἤλθεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπου ἦκροστο τῶν μαθημάτων χωρὶς νὰ γνωρισθῇ ὅτι ἦτο ἐτέρου φύλου.²⁾ 'Ανεξαρτήτως δύμως τῶν τοιούτων πληροφοριῶν, εἶναι γνωστὸν πλέον καὶ ἐξηκριβωμένον ὅτι εἰς τὴν Σικελίαν πρὸ πάντων εἶχον διαδεθῆ παρὰ πολὺ οἱ διάλογοι καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος. 'Ο μαθητὴς τούτου 'Ἐρμόδωρος πρὸς τοὺς Διαλόγους καὶ διέδιε βιβλιεμπορικῶς τοὺς Διαλόγους ἐν Σικελίᾳ.³⁾ Εἴς

1. Πρβλ. Wilamowitz v. Möllendorff *Antigonos von Karytos* σελ. 123, 116 καὶ Διογεν., *Λαερτίου* III 66.

2. Πρβλ. Θεμιστίου Λογ., XXXIII, 356 καὶ Bernay: *Dialoge des Aristot.* σελ. 89 κ. ἐξ.

3. 'Ο Κικέρ. alt. XIII, 21 ἀναφέρει τὸ τοῦ Ζηνοβίου προν., V, 6.—ελόγοισιν 'Ἐρμόδωρος ἐμπαρεύεται» «'Ἐρμόδωρος ἀκροστής γέγονε Πλατωνος καὶ τοὺς ὑπὸ αὐτοῦ συστεθειμένους λόγους κομίζων εἰς Σικελίαν ἤτωλει». Πρβλ. καὶ Heuseul. Κατάλογος Ἀκαδημ. «'Ἐρμόδωρος Συρακόσιος ὁ καὶ περὶ αὐτοῦ γράψας καὶ τοὺς λόγους εἰς Σικελίαν ἐμπαρευσάμενος».

τινα δὲ ἐπιστολὴν τῆς Συλλογῆς τῶν Σωκρατικῶν λεγομένων (22 p 625) ἀναφέρεται διὰ ότι σενθρῶν δῆθεν ἔγραφεν: «Πλάτων μὲν γάρ δύναται τι μέγα καὶ ἀπών τοῖς λόγοις (διὸ τῶν Διαλόγων), δεν δὴ καὶ περὶ Ἱταλίαν θαυμάζεται καὶ περὶ Σικελίαν πᾶσαν». Ή τοιαύτη διὰ τοῦ ἐμπορίου διάδοσις τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος, φυσικὸν ἦτο βεβαίως νὰ γίνηται δι' ἀντιγραφῶν, τὰς ἀντιγραφὰς δ' αὐτὰς δὲν ἔκαμνον ὄνδρες λόγιοι καὶ πεπειραμένοι, ἀλλὰ κοινοὶ ἐπαγγελματίσι ἀντιγραφεῖς, ἀντὶ ὀλιγωτέρας πάντοτε ἀμοιβῆς. Ἀλλ' οὔτε καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς πρωτοτύπου ἡ ἀνεγνωρισμένης γνησιότητος καὶ καθαρότητος χειρογράφου, ἦτο δυνατὸν νὰ γίνωνται αἱ ἀντιγραφαὶ αὐταὶ εἰς διαφόρους τόπους. Τούτου ἔκειται λοιπὸν τὸ βιβλιεμπόριον εύθὺς ἐξ ἀρχῆς ηύνοησε τὴν παραμόρφωσιν τῶν κειμένων, καθὼς καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ διάδοσιν διαλόγων υόθων καὶ μή Πλατωνικῶν¹). Ή ζήτησις, ἐπόμενον ἦτο νὰ ὑποθάλπῃ καὶ προάγῃ τὴν νοθείαν διαλόγων. Ή ἀντιγραφὴ δέ, ή ὅποια ἐγίνετο καθ' ὑπαγόρευσιν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἴναι ἐλευθέρα λαθῶν εἰς τὸ λεκτικὸν καὶ τὴν προφοράν ἐκ μέρους τοῦ ὑπαγορεύοντος, καὶ ὁρθογραφικῶν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιγράφοντος. Ἀλλὰ καὶ ἀκόμη περισσότερον, οἱ ὑπαγορεύοντες παρεμόρφων τὰ κείμενα καὶ διὰ προσθηκῶν, ἐπεξηγήσεων κλπ. Καὶ δὲν ἐλειπον μὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἀκαδημίᾳ ὄνδρες δυνάμενοι νὰ προσέχωσιν εἰς τοιαῦτα ζητήματα, τὰ ἀντίγραφα ὅμως ἀτινα ἐκυκλοφόρουν δὲν ἐτίθεντο πρότερον ὑπὸ τὸν ἐλεγχον καὶ τὴν ἔγκρισιν αὐτῶν, καὶ ἀν συνέβαινε νὰ λάθουν ὑπ' ὅψιν ἐν τοιοῦτον χειρόγραφον, ή προσοχὴ αὐτῶν ἐστρέφετο πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν φιλοσοφικὴν θεωρίαν καὶ ὅχι εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὑφος. Τοῦτο, διότι δὲν εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἀκόμη ἡ κριτικὴ τῶν κειμένων ὃσον ἐπρεπε, καὶ οἱ τῆς Ἀκαδημίας ἡσαν φιλόσοφοι καὶ ὅχι γραμματικοί. Ἐξ ὅλου τὰ πεζὰ κείμενα καὶ τότε καὶ κατόπιν, ὀλιγωτέρας προσοχῆς ἦξιοῦντο, ἐνῷ τὰ ποιήματα κατ' ἀνάγκην ἐπρεπε νὰ ἐλέγχωνται καὶ κατὰ τὸ μέτρον, καὶ κατὰ τὸν στίχον κλπ. πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἀντιγράφωνται τὰ κείμενα μὲ λάθη καὶ ἐλλείψεις.

Εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν τοῦ βιβλιεμπορίου λοιπὸν τῶν χρόνων ἐκείνων ὀφείλονται διαφορικότεροι καὶ ἡ ἀταξία καὶ τὰ λάθη μετά τῶν λοιπῶν ἐλλείψεων τῶν Παπύρων. Καὶ

1. Πρβλ. Γαληνοῦ εἰς Ἰπποκρ. περὶ φύσ. ἀνθρ. I, 42.

τὰ εἰς Παπύρους τοῦ τρίτου πρ. Χρ. αἰῶνος ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ διαλόγου «Φαιδωνος» καὶ ἐκ τοῦ «Λάχητος» αὐτὴν τὴν εἰκόνα παρασιάζουν. Διαλόγους δέ, καθὼς ὁ «Ἀλκιβιάδης β'», ὁ «Θεάγης», ὁ «Ἴππαρχος», οἱ «Ἀντερασταί», οἱ δποῖοι καὶ τότε ἀκόμη ἔθεωροῦντο δχι γνήσιοι, διότι ὁ «Ἀλκιβιάδης β'» ἀπεδίνετο εἰς τὸν Σενοφῶντα, καὶ ὁ «Θεάγης» διὰ τῆς περιφήμου περὶ Δαιμογίου τοῦ Σωκράτους ἀντιφάσεως καθὼς καὶ διὰ τῆς κακοτέχνου ἀπομιμήσεως τοῦ γνησίου τοῦ Πλάτωνος διαλόγου «Λάχητος», δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λαμβάνωνται ὑπ’ ὅψιν ὡς γνήσιον ἔργον τοῦ Πλάτωνος, ἐκυκλοφόρουν μᾶλα ταῦτα μετὰ τῶν ἀλλών Πλατωνικῶν διαλόγων. Κατὰ τὸν Βιλαμόβιτς καὶ οἱ διάλογοι: «Ἴππίας μείζων» καὶ «Κλειτοφῶν» ἐγράφησαν παρὰ φίλου τινός τῆς Ἀκαδημίας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. 'Αλλ' ὁ 'Ἴππίας μείζων καὶ ὁ διάλογος «Ἀλκιβιάδης, α'», δυτὶς θεωρεῖται μᾶλλον υόθες, ἀνεγινώσκοντο καὶ ἐμελετῶντο παρὰ πολύ, ίδιᾳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, ἀπὸ τοὺς Στοϊκούς πρὸ πάντων. 'Εὰν τώρα εἰς τὴν διάδοσιν αὐτὴν καὶ κυκλοφορίαν φαντασθῶμεν καὶ τοὺς διαλόγους «Δημόδοκν», «Σίσυφον», «Ἀλκυῶνα», «Ἐρυξίαν», «Μίδωνα ἢ 'Ιπποτρόφον», «Φαίακας», «Ἐπιμενίδην», κλπ., ἔχομεν πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος καλλιεργουμένης νοθείας τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος κατὰ τοὺς αἰῶνας τρίτον καὶ δεύτερον πρ. Χρ. 'Ο στωϊκὸς φιλόσοφος Παναϊτιός (180–109 πρ. Χρ.) εἶναι ἔξηκριβωμένον ὅτι δὲν παρεδέχετο δλους τοὺς Διαλόγους καὶ ἀπέρριπτε τοὺς Σωκρατικοὺς λεγομένους καὶ τὸν «Φαιδωνα», γνωρίζομεν δμως ἐπίσης ὅτι τοῦτο δὲν ἐπραττε διότι ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς μὴ γνησιότητος αὐτῶν, ἀλλὰ διότι δὲν παρεδέχετο τὴν ἐν αὐτοῖς περιλαμβανομένην φιλοσοφικὴν θεωρίαν. Τὴν τοιαύτην κατάστασιν ηύնοησεν ἐμμέσως κατόπιν καὶ ὁ Σκεπτικισμὸς τῆς μέσης λεγομένης Ἀκαδημίας. Καὶ ναὶ μὲν κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον (ΙΥ 28, 33), ὁ ἀρχηγὸς τῆς μέσης Ἀκαδημίας Ἀρκεσίλαος (315–241 πρ. Χρ.) «πρῶτος τὸν λόγον ἐκίνησε τὸν ὑπὸ Πλάτωνα παραδεδομένον καὶ ἐποίησε δι' ἔρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως ἐριστικώτερον», τοῦτο δμως συνέβη, ἀν συνέβη, ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τὴν μέθοδον τοῦ διαλόγου. "Ἐλεγχον καὶ κριτικὴν τῶν κειμένων τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων δὲν ἔκαμνεν ἡ μέση Ἀκαδημία. Ἀργότερον, ὅταν μὲ τὸν Ἀντίοχον τὸν ἐξ Ἀσκάλων κατὰ τὸν τελευταῖον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἐπικρατεῖ διὰ τῆς ἐπιδιωκομένης συμφωνίας μεταξὺ Ἀκαδημίας, Περιπατητικῆς Σχολῆς καὶ Στοᾶς, ὁ 'Εκλε-

κτισμός ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἔφιστάται ή προσοχή περισσότερον εἰς τοὺς Διαλόγους τοῦ Πλάτωνος καὶ πρὸ πάντων εἰς ἑκείνους, οἱ δόποιοι περιέχουν μεταφυσικάς καὶ μαθηματικάς θεωρίας. Ἐξακολουθητικῶς δύοτε, τὸ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον λαμβάνεται μᾶλλον ὑπὸ δψιν. Φιλολογικῶς καὶ γραμματικῶς ἡρχισαν τώρα νὰ σπασχολοῦν οἱ διάλογοι ἐκ παραλλήλου καὶ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοὺς Γραμματικούς δπωσδήποτε. Ἀλλά, ως καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώθη, αἱ ἀντιγραφαὶ καὶ ἐκδόσεις τῶν ποιητῶν εἶχον ἀνάγκην καὶ ἐτύγχανον μεγαλύτερας προσοχῆς, ἐνῷ τὰ εἰς πεζὸν λόγον κείμενα ἡξιοῦντο δλιγωτέρας πάντοτε ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς. Ὁ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων ἐπικρατήσας Ἄττικισμός, καὶ ἡ διὰ τοῦ Ἐκλεκτισμοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καλλιεργηθεῖσσας ἀντίθεσις καὶ διαφορὰ πρὸς τὰς ὄλλας φιλοσοφικὰς Σχολὰς καὶ πρὸ πάντων τὴν Περιπατητικήν, ἐδημιούργησαν κατόπιν λίαν εύνοϊκήν ἀτμόσφαιραν ως πρὸς τὸ ζήτημα τῆς μελέτης τῆς ἑρεύνης καὶ τοῦ ἔλέγχου τῶν κειμένων τῶν Διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Κικέρων (106–43 πρ. Χρ.) μεταφράζει κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν τοὺς Διαλόγους εἰς τὴν Λατινικήν καὶ εἰς πολλὰ συγγράμματά του προσπαθεῖ νὰ μιμηθῇ τὸν Πλάτωνα (*De legibus* κλπ.). Ὁ Δερκυλλίδης, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ τελευταίου πρὸ Χριστοῦ αἰώνας, ἔγραψεν εἰς ἐνδεκα βιβλία περὶ τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἔχων ὑπὸ δψιν τὸν Ἐρμόδωρον, περὶ οὗ ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος. Ὁ αὐτὸς Δερκυλλίδης τηρεῖ διαίρεσίν τινα τῶν διαλόγων εἰς τετραλογίας δὲν ἔκαμε πρῶτος ὁ Θράσυλλος. Δὲν είναι πιθανὸν δύοτε καὶ τὸ διτί ὁ Δερκυλλίδης ἔκαμε πρῶτος τὴν διαίρεσιν αὐτήν, ἀν λάβωμεν ὑπὸ δψιν προηγηθεῖσαν διαίρεσιν εἰς τριλογίας ἐκ μέρους Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου (264–185 πρ. Χρ.), καθὼς καὶ τὴν τηρηθεῖσαν παράδοσιν. Ὁ Πλούταρχος δὲ ἐκ Χαιρωνείας¹ (45 πρ. Χρ.–125 μετά Χρ.) ἀσχολεῖται ποικιλοτρόπως εἰς τὰ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος. Τὰ παρ’ αὐτοῦ συγγραφέντα: «Πλατωνικά ζητήματα» «Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας», «Περὶ τύχης» (κατ’ ἐπίδρασιν τῶν διαλόγων «Μένωνος» καὶ «Εύθυδήμου») τὰ «Ἐξηγητικά» καὶ «Ἀπ-

1.Σημ. ‘Υπάρχει καὶ ἔτερος Πλούταρχος Νεοπλατωνικὸς Αθηναίος, περὶ τοῦ δποίου γίνεται λόγος κατωτέρω.

πολιγητικά» Πλάτωνες, αἱ ἔρμηνεῖαι διαφόρων διαλόγων, παρουσιάζουν ἀπαρκῶς τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν τρόπον ἔρευνητῆς περιόδου αὐτῆς. Αἱ ἔργασίαι Θέωνος τοῦ ἐκ Σμύρνης (ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκρ. Ἀδριανοῦ) «Τὰ κατὰ τὸ μαθηματικὸν χρήσιμα εἰς τὴν Πλάτωνος ἀναγνώσιν», τὰ «Σχόλια» εἰς «Τίμαιον» Εὗδωρον τοῦ ἐξ Ἀλέξανδρείας, «Ἀδράστου τοῦ περιπατητικοῦ». Αἱ ὑποτυπώσεις τῶν Πλάτωνος διογάτων τοῦ Ἀπούλειου (125 μετά Χρ.), τὰ Σχόλια εἰς «Γοργίαν» καὶ «Τίμαιον» τοῦ Καλβισίου Ταύρου, τοῦ Γαληνοῦ ἐπίσης αἱ ἔργασίαι, κλπ., ἀνήκουν εἰς τὸν τελευταῖον πρὸ Χριστοῦ καὶ εἰς τοὺς πρῶτους καὶ δεύτερους αἰῶνας μετὰ Χριστὸν τῆς περιόδου ταύτης. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐπίσης ἐγράφησαν καὶ τὰ περίφημα «Σχόλια εἰς τὸν Θεαίτητον» παρ' Ἀνωνύμου, ἅτινα διεσώθησαν ἐπὶ Παπύρου (9782) καὶ ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα παλαιὸν σχολιασμοῦ Πλατωνικῶν κειμένων, διότι ἀκολουθοῦν ταῦτα κατὰ λέξιν. Τὰ σχόλια ταῦτα παρέχουν ἐπίσης καὶ πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῆς διδασκαλίας, ἡτις ἐγίνετο εἰς τὰς διαφόρους φιλοσοφικὰς Σχολὰς τότε, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἐρίδων καὶ τῆς πολεμικῆς μεταξὺ τούτων. «Ἐν εἴδει παραρτήματος περιελήφθησαν εἰς τὰ σχόλια αὐτὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν διαιρετικὴν (ἀναλυτικὴν) καὶ συνθετικὴν μέθοδον τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαλόγων: «Φιλήβου» (16 κ. ἔξ.) καὶ «Φαίδρου» (265 καὶ ἔξῆς¹).
 Πρὸς τὴν μέριμναν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους ἐκ μέρους τῆς φιλοσοφίας, συνδυάζετοι τώρα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ρωμαίων Αὐτοκρατόρων καὶ κατόπιν, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ προσοχὴ τῆς φιλολογίας καὶ τῶν Γραμματικῶν. «Ηδη δι» ἀμφοτέρος τὰς ἐπιστήμας αὐτὰς εἶχε δημιουργηθῆ καὶ ἐτηρεῖτο «π α ρ ἄ δ ο σ ίς τις» ἐπιβάλλουσα τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν τῶν κειμένων, ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε ἔξακριβώσεως τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης παρὰ τῶν κλασσικῶν συγγραφέων. (καθ' Ἡρωδιανόν: «ἡ τῶν π α λ σ ι - ων χρῆσις»). «Ἡ τοιαύτη γλωσσικὴ χρῆσις ἀπετέλει κανόνα τῶν διαφόρων καὶ ποικίλων διορθώσεων. Καὶ δὲν ἔλειπον μὲν καὶ τότε διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι χάριν θεωρίας, ἢ καὶ ἀπό-

1. Πάπυρος Βερολίνου ἀριθμ. 8.

ψεώς τινος, παρεβίαζον τὴν παράδοσιν καὶ ἐνόθευον καὶ τὴν γλῶσσαν, δπως λέγεται διὰ τὸν Πτολεμαῖον τὸν ἔξ 'Ασκάλων καὶ δι' αὐτὸν ἀκόμη τὸν Διδυμού, οἱ τοιοῦτοι ὅμως ἀπετέλουν ἔξαιρέσεις. Οἱ μεγάλοι γραμματικοὶ ἀπὸ τοῦ Ἀριστάρχου μέχρι τοῦ Ἡρωδιανοῦ ἐτήρουν τὸ μέτρον αὐτὸν («ἡ παράδοσις οἴδεν» ή «οὐκ οἴδεν», «ἔχει», ή «οὐκ ἔχει»). Ἐχρησιμοποίουν παλαιοτέρας ὅσδεν τὸ δυνατὸν ἐκδόσεις καὶ χειρόγραφα ἐλεγχθέντα διὰ τῆς «ἢ καὶ γ ν ὁ σ ε ω ς», τὰς δὲ παρατηρήσεις των ἐστημειωνὸν εἰς τὸ περιθώριον, εἴτε διὰ λέξεων εἴτε διὰ «σ π-μ ε ἵ ω ν». Ἡ τακτικὴ αὐτὴ ἐπεκράτει ἀναμφιβόλως εἰς τὸ Μουσεῖον, τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας, ὃπου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σηνοδότου περισυνελέγοντο χειρόγραφα καὶ πάπυροι ἀναμφισβήτητο κατὰ τὸ μᾶλλον ἀξίας καὶ κύρους. 'Αλλ' ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐτονίσθη, ή μελέτη καὶ προσοχὴ τῶν λογίων καὶ γραμματικῶν τῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας συνεκεντρώνετο περισσότερον εἰς τὴν ποίησιν, καὶ διλιγώτερον εἰς τὰ κείμενα πεζοῦ λόγου. Ἐξ ὅλου πάλιν τὰ βιβλιοεμπορικῶς κυκλοφοροῦντα χειρόγραφα, ἂν μὴ οὐδόλως, ἐλάχιστα ἀπησχόλουν αὐτούς. Ὁλίγον ἀργότερον ὅμως μεταβάλλεται κάπως ἡ κατάστασις αὐτὴ τῶν πραγμάτων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καίσαρος ή Ἀλεξανδρεία εἶχε τὰ πρωτεῖα εἰς τὸ Βιβλιεμπόριον, ὅχι δὲ μόνον διὰ τὰς ἀγοραπωλησίας Πατρύρων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀντιγραφάς καὶ τὰς ἐκδόσεις τῶν κλασσικῶν πρὸ πάντων συγγραφέων. Εἰς διαφόρους μεγάλας πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον βιβλιεμπορικοὶ οἵκοι καταγινόμενοι εἰς τὰς δι' ἀντιγραφῶν ἐκδόσεις καὶ ἀμιλλώμενοι εἰς τὸ νὰ παρουσιάζουν γνησιώτερα καὶ καθαρώτερα κείμενα. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἥρχοντο εἰς συμφωνίας καὶ συνειργάζοντο πρὸς λογίους τῆς Ἀλεξανδρείας, οἵτινες ἐπρομήθευον πρὸς αὐτούς τὰ κείμενα. 'Αλλ' αἱ τοιαῦται ἐκδόσεις ἐστοιχίζονται περισσότερον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ παραλλήλου ἐκυκλοφόρουν εἰς εύθηνοτέρας τιμάς, καὶ αἱ ἀνεξαρτήτως τῶν Ἀλεξανδρινῶν γινόμεναι ἀντιγραφαὶ καὶ ἐκδόσεις. 'Ο Στράβων (609), προκειμένου περὶ τῶν συγγραφῶν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Θεοφράστου, ἀναφέρει σχετικῶς ὅτι ὑπῆρχον πάντοτε «βιβλιοπῶλαι τινες γραφεῦσι φαύλοις χρώμενοι καὶ οὐκ ἀντιβάλλοντες, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλων συμβαίνει τῶν εἰς πρᾶσιν γραφομένων βιβλίων καὶ ἐνθάδε (ἐν Ρώμῃ) καὶ ἐν Ἀλε-

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΛΗΜΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΛΗΜΟΣΟΦΙΑΣ
ΠΕΤΣΙΟΣ

ξ α ν δ ρ ε ī φ »¹). Ήστε λοιπόν ἔχομεν δύο είδῶν ἀντιγραφάς και ἑκδόσεις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, τὴν διὰ «Θεωρήσεως» και ἐλέγχου ὄπωσδήποτε τοῦ κειμένου ἐκ μέρους λογίων και γραμματικῶν, συνεργαζομένων πρὸς μεγάλους και σπουδαίους ἑκδότας, οἱ ὅποιοι και αὐτοὶ ἡσαν λόγιοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, και τὴν ἀλλήν, τὴν ἀνευ τοιούτου ἐλέγχου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ τελευταίου πρὸ Χριστοῦ αἰώνος, ὑπῆρχον ἐν Ρώμῃ τὸ βιβλιεκδοτικὸν κατάστημα Πομπόνιος οὐ τινος Ἀττικοῦ καλουμένου (Pomponius Atticus), φίλου τοῦ Κικέρωνος και λογίου, τὸ ὅποιον, ὅπως ἀναφέρει και ὁ Γαληνός (Σχόλ. εἰς φυσιολογ. Θεωρ. «Τιμαίου»), ἔξεδιδε τὰ καλύτερα ἀντίγραφα και τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Ο Πομπόνιος εἶχεν ὡς κριτὰς τῶν κειμένων και «ὑ π α γ ο ρ ε υ τ ἄ c» περιφήμους λογίους τῆς Ρώμης, τὸν Νέποτα, τὸν Τερέντσιον Βάρρον (T. Varro), και τὸν Ἑλληνα γραμματικὸν Τυραννίωνα, τὸν ἐξ Ἀμισοῦ ὡς αἰχμάλωτον ἀχθέντα εἰς Ρώμην και ἀπελευθερωθέντα (67 πρὸ Χρ.). Ο Τυραννίων λοιπόν, ὁ ἀφιερώσας και τὸ περὶ προσωδίας σύγγραμμά του εἰς τὸν εἰρημένον Πομπόνιον, μετὰ τῶν ἀλλῶν κειμένων κλασικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐφρόντισε και διὰ τὴν ἑκδοσιν τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀν ληφθῆ ὑπ' ὅψιν πόσον και ὁ Κικέρων ὁ φίλος τοῦ Πομπούνος ἐνδιεφέρετο διὰ τὸν Πλάτωνα. Η ἐκδοσὶς δ' αὗτη τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων παρὰ τοῦ Πομπονίου και τοῦ Τυραννίωνος, ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως πηγὴν και διὰ τὰ μεταγενέστερα χειρόγραφα, ἀτινα λόγῳ τῆς ἀναπτυχθείσης κριτικῆς και παρατηρητικότητος δὲν ἔξεδιδοντο εἰκῇ και ὡς ἔτυχεν. Απόδειξις τούτου εἶναι ὅτι τώρα πλέον οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι ἀπετέλουν και ἀντικείμενον γλωσσικῆς καθαρῶς ἔρεύνης, καθὼς μαρτυροῦσιν αἱ «Λέξεις Πλάτωνος» Αρποκρατίωνος τοῦ ἐξ Ἀργούς (180 μετά Χρ.), αἱ ὅποιαι ἡσαν συλλογὴ τῶν καλυτέρων φράσεων κλπ. χωρὶς βεβαίως νὰ συμπίπτουν πρὸς τὴν σημερινὴν γλωσσικὴν ἔρευναν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, θὰ ἐπερίμενε κανεὶς βεβαίως νὰ

1. Πρβλ. και Ἱερωνύμου ἐπιστολ. πρὸς Λουκίνιον 71, 5 p. 453c. «Opuscula mea... ad describendum hominibus tuis dedi et descripta vidi in chartaceis codicibus κλπ. κλπ. Πρβλ. και Κικέρωνος Ep. ad. quintum III.

ὑπάρχη κατά τοὺς ἀμέσως μετὰ Χριστὸν αἰῶνας καὶ κατά τὸν Μεσαίωνα, μία πηγὴ κοινή (Ἀρχέτυπον) ἐκ τῆς ὅποιας νὰ γίνωνται τὰ ἀντίγραφα τῶν Διαλόγων, καὶ εἰς τὴν ὅποιαν νὰ ἀναφέρωνται τὰ διάφορα Σχόλια. Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν συμβαίνει.¹ Η εἰς τοὺς Διαλόγους ἀντικατοπτριζομένη ἔξελιξις τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ ἡ διαφορὰ ἀπὸ σταδίου εἰς στάδιον τῆς τοιαύτης ἔξελιξεως, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ κυκλοφοροῦντα ἄλλα χειρόγραφα καὶ πρὸς τὰς ἐκ τούτου προκληθείσας συζητήσεις περὶ γνησιότητος τῶν Διαλόγων, τῶν κειμένων κλπ., δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ἐπικρατήσῃ τοιαύτη παράδοσις. Μᾶλλον προηγουμένως διὰ τῶν τίτλων καὶ τῆς διατάξεως τῶν Διαλόγων ἦτο ἡ παράδοσις τούτων ἑνιαίᾳ, διότι ἡ Συλλογὴ ἀπὸ τῶν Παπύρων εἰς Περγαμηνὰς ἀπετελέσθη κατ' ἀρχὰς ἀπὸ δύο τόμους, ἐκ τῶν ὅποιών ὁ μὲν εἰς περιελάμβανε τὰς ἐπτὰς πρώτας τετραλογίας ὁ δὲ ἄλλος τὰς λοιπὰς δύο μετὰ τοῦ Παραρτήματος τῶν νόθων συγγραφῶν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἄχι μόνον ὁ Γαληνός, ἄλλα καὶ οἱ Νεοπλατωνικοί ἔχρησιμοποίουν, πλὴν τῶν εἰρημένων ἐκδόσεων τοῦ Ἀττικοῦ, καὶ ἄλλα Πλατωνικά κείμενα. Πολλοὶ μάλιστα προύτιμων ταῦτα, ἐφ' ὃσον συνεβιβάζοντο πρὸς τὰς ἀντιλήψεις των, αἱ ὅποιαι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διατάξεως, τοῦ περιφήμου δηλαδὴ Κανόνος,¹ διέσταντο παρὰ πολὺ ἄλλήλων. Ηθέσις τοῦ διαλόγου 'Αλκιβιάδου α'. λ.χ. ὡς εἰσαγωγῆς εἰς τὰς Πλατωνικὰς συγγραφάς, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐλαμβάνετο πάντοτε ὑπ' ὅψιν ἡ κατὰ τετοαλογίας σειρά, ἥτις ἐπεκράτει εἰς τὴν ἐκδοσιν Τυραννίωνος—Ἀττικοῦ. Ἄλλα μετὰ τῶν κανόνων τῶν Νεοπλατωνικῶν, ἐτηρήθησαν ἐκ παραλλήλου καὶ αἱ τετραλογίαι. Πρὸς τὴν φιλολογικὴν ἔρευναν συνεδύαζον οἱ Νεοπλατωνικοί καὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν Διαλόγων τοῦ Πλάτωνος γινομένην ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀντιλήψεις των καὶ τὰς φιλοσοφικὰς κατευθύνσεις, ἃς ἡκολούθουν. Ἄλλα περὶ τούτων γίνεται λόγος εἰς ἴδιαίτερον κεφάλαιον τοῦ παρόντος.

'Ενταῦθα σημειώνομεν μόνον τὰ πολυπληθῆ καὶ ποικίλα Σχόλια, τὰς Σημειώσεις (πραγματικὰς καὶ γραμματικάς), τὰς ἐρμηνείας, τὰς περιλήψεις, τὰς εἰσαγωγάς κλπ. τοῦ Πλωτίνου, τοῦ Λογγίνου, τοῦ Πορφυρίου, τοῦ 'Ι-

¹. Κανὼν 'Ιαυβλίχου: 'Αλκιβιάδης α', Γοργίας, Φαίδων, Κρατύλος, Θεαίτητος, Φαῖδρος, Συμπόσιον, Τίμαιος, Παρμενίδης, Φίληβος, Νόμοι, Πολιτεία. Ο Πρόκλος διέγραψεν ἀπὸ τῶν κανόνων αὐτοὺς τοὺς Νόμους καὶ τὴν Πολιτείαν. («διάλογος πραττόμενος»).

α μ β λίχ ου (306—337 μ. Χρ.), Πλούταρχου τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ Συριανοῦ, τοῦ Ἐρμίου, τοῦ Πρόκλου (410—485) τοῦ Ὁλυμπιοδώρου, τοῦ Δαμασκείου¹.

Διάφορούντος τοῦ Μεσαίωνος κατόπιν, αἱ Συγγραφαὶ καὶ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἀπετέλουν ἀντικείμενον ἐνσχολήσεως κατὰ συνέχειαν τῶν Νεοπλατωνικῶν μᾶλλον ἀντιλήψεων καὶ προσανατολισμῶν. Ἡ λαβθοῦσα δῆμος χώραν κατόργησε τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας κατά τὸ 529, ἐπηρέασεν ἀναμφιθόλως καὶ τὰς ἑκδόσεις τῶν Διαιλόγων, ἀν καὶ ὁ Πλατωνισμὸς καὶ ὁ Νεοπλατωνισμὸς ἐκυριάρχουν εἰς τὴν διενόησιν καὶ τὰς ἀντιλήψεις πολλῶν Πατέρων τῆς Ἑκκλησίας καὶ λογίων. Ἐν τούτοις ὁ λόγιος καὶ συγχρόνως πλούσιος Ἀρέθας, ὁ διάκονος καὶ κατόπιν ἐπίσκοπος Καισαρείας, παρεσκεύαστε νέον ἀντίγραφον τῶν ἔξι πρώτων τετραλογιῶν ἐκ παλαιοτέρου τινος χειρογράφου, πιθανῶς ἔξι ἑκδόσεως Τυραννίων καὶ Ἀττικοῦ (895)². Ἐπίσης ὁ Μητροπολίτης Ἰεραπόλεως Κωνσταντίνος διέσωσε τὰ μόνα περιλαμβάνοντα τὴν ΙΧην τετραλογίαν χειρόγραφα, ἀτινα εὐρίσκονται εἰς τὸν Κώδικα Α τῶν Παρισίων. Ἄλλα καὶ πάλιν ὁ Μεσαίων δὲν μᾶς ἐκληροδότησε τόσον πολλὰ χειρόγραφα τῶν Πλατωνικῶν Διαιλόγων, διότι οὔτοι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κυκλοφοροῦν καὶ νὰ ἀναγινώσκωνται δημοσίως. Ἡ Πλατωνικὴ ἴδεολογία προσέφερεν δὲ τὸ δυνατὸν εἰς τὴν θρησκείαν, αὐτῇ δῆμος δὲν ἔκαμεν ἔξαίρεσιν διὰ τὸ ὄνομα καὶ διὰ τὰ ἔργα τοῦ φιλοσόφου. Ἄλλοι ὑπῆρχον πατέρες τῆς Ἑκκλησίας φρονοῦντες διὰ τὸ Πλάτων ἀντέγραψεν ἀπὸ τὴν Παλ. Διαθήκην, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως; Ἡ μελέτη τῶν Διαιλόγων, καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ ἀντιγραφή, εἶχαν περιορισθῆ πολύ, καὶ εἰς στενὸν κύκλον λογίων. Ὅπως μαρτυροῦν αἱ εἰς τὸ περιθώριον τῶν Κλαρκιανῶν χειρογράφων σημειώσεις τοῦ Ἀρέθα, οὕτος κατεγίνετο εἰς μελέτας τοῦ Πλάτωνος. Καὶ αἱ «διορθώσεις» εἰς τοὺς «Νόμους» ἐκ μέρους τοῦ φιλοσόφου Λέοντος τοῦ ἔξι Ἀνδρού³) ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς χρονολογοῦνται. Ἀργότερον, κατὰ τὸν 11ον αἰώνα, ὅτε ὁ Μιχαήλ

1. Συλλογὴν τῶν τοιούτων Σχολίων, Σημειώσεων κλπ. ἐξέδωκεν ὁ C. Hermann.

2. Ἱδε ἀνωτέρω: Κώδικα Κλαρκιανόν, δοτις περιλαμβάνει ἀκριβῶς τὸ χειρόγραφον Ἀρέθα.

3. Πρβλ. H. Rabe: Berl. phil. W. schr. 29, 1909, 5.

Ψελλός ἔγραψε περὶ τοῦ διαλόγου «Φαιδροῦ», καθὼς καὶ πραγματείας «περὶ ψυχῆς» καὶ «περὶ ψυχολογίας κατὰ τὸν Πλάτωνα» (1020–1079), ἔρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν πάλιν οἱ Πλατωνικοὶ Διάλογοι, ἀπό τῆς ἐποχῆς δ' αὐτῆς ταχέως πολλαπλασιάζεται δ' ἀριθμὸς τῶν χειρογράφων καὶ αἱ διὰ τούτων ἐκδόσεις τῶν Διαλόγων. Ἄλλὰ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Πατριάρχου Φωτίου (857) προηγουμένως συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων κατὰ τοὺς χρόνους ἑκείνους.

Ἄπο τοῦ ἐνδεκάτου αἰώνος μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῆς ἀλωσεως τῆς Κωνσταντινούπολεως, δὲ Πλάτων καὶ αἱ Συγγραφαὶ αὐτοῦ ἀπασχολοῦσιν ὅλοντεν περισσότερον τὴν Ἐλληνικὴν πνευματικὴν ζωὴν, ἥτις πρὸ πολλοῦ ἡδη εἶχεν ἀποβάλει τὸν διεθνῆ καὶ λατινικὸν μανδύαν τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Πολλοὶ καταγίνονται εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ ἄλλοι πάλιν ἀρέσκουνται εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀριστοτέλους. Οἱ πρῶτοι δὲν εἶναι ἐλεύθεροι τῶν Νεοπλατωνικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ δεύτεροι ἀδυνατοῦν νὰ θέσουν τὰς θεωρίας τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς φῶς ἄλλο, ἀπὸ τὸ τῆς μεσαιωνικῆς κοσμοθεωρίος. Οἱ Δημήτριοι Κυδώνης γράφει πραγματείαν περὶ περιφρονήσεως τοῦ θανάτου ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν διάλογον «Φαιδροῦ» τοῦ Πλάτωνος, καὶ ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων κοπιάζει νὰ ρυθμίσῃ τὰ τῆς ζωῆς συμφώνως πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος, ἢ κατ' ἀπομίμησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν κυρίων τούτου ἀρχῶν. Ἡδη ἡ ἐν Ἰταλίᾳ συντελουμένη Ἀναγέννησις ἀνυψώνει τὸν Πλάτωνα καὶ ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τούτου ζητεῖ νέους προσανατολισμούς.

Εἰς τὴν Δύσιν δὲ Πλάτων μέχρι τοῦ 15ου αἰώνος, ἥτο γνωστὸς κατὰ τὰς γενικὰς γραμμάς του, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Κικέρωνος, διὰ τῶν λατινικῶν κειμένων τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ διὰ τῶν συγγραφῶν τοῦ Μακροβίου καὶ τοῦ Ἀπούλείου (*de logmate Platonis*), ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ τινος μεταφράσεως (ὅχι καλῆς) τοῦ Τιμαίου» εἰς τὴν Λατινικήν, παρὸ Χαλκιδίου τινος (*Chaleidius*). Ἡ μετάφρασις τοῦ Χαλκιδίου ἐκυκλοφόρει ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἡδη μετά Χριστὸν αἰώνος καὶ παρουσίαζε τὰς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος τὰς μεταφυσικάς, δυσκολωτέρας ἀπὸ ὅ,τι πράγματι εἶναι. Κατὰ τὸ 1180 μεταφράσθησαν εἰς τὴν Λατινικήν καὶ οἱ διάλογοι «Φαιδροῦ» καὶ «Μένων» παρὰ τινος Ἀριστίππου (*Evereius Aristippus*) ὀλίγην ὄμως εἶχον διάδοσιν καὶ ἐπίδρασιν.

Κατά τὸ 1539 μετεφράσθη εἰς τὴν Λατινικήν καὶ ἡ «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς Ἀραβικῆς. Οἱ Ἀραβικὲς ἐμελέτων παρὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὸν Πλάτωνα, ἐκυκλοφόρουν δὲ πολλαὶ μεταφράσεις ἀραβικαὶ καὶ πολλὰ Σχόλια εἰς τοὺς σπουδαιότερους ἐκ τῶν διαλόγων. Τὴν μετάφρασιν τῆς «Πολιτείας» ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ἀραβικήν ἔσμεν ὁ περίφημος Ανετροες, φιλόσοφος, ἀράψ. Ἐκ τῆς ἀραβικῆς μετεγχωττίσθη κατόπιν ἡ «Πολιτεία» εἰς τὴν Ἐβραϊκὴν κατά τὸ 1320 καὶ εἰς τὴν Λατινικήν κατά τὸ 1539. Υπάρχει καὶ μετάφρασις εἰς τὴν Ἀρμενικήν γλώσσαν (Πρβλ. F. C. Conybeare : Americ. Journ. of. philol. 12, 1891).

γ) *Αἱ συγγραφαὶ τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως μέχει σήμερον χρόνους.*

Μετὰ τὴν ὀνακάλυψιν τῆς τυπογραφίας καὶ τοῦ χάρτου, αἱ Συγγραφαὶ τοῦ Πλάτωνος ἡρχισαν νὰ ἐκτυπώνωνται πλέον καὶ νὰ ἐκδίδωνται κατὰ τετραλογίες. Ἀνωτέρω ἐσημειώθησαν αἱ παλαιότεραι τοιαῦται ἐκδόσεις, τοῦ Μαρσιλίου Φιτσίνου εἰς λατινικήν γλώσσαν κατὰ τὸ 1488–1484, τῆς Βενετίας ἡ Ἑλληνικὴ τοῦ 1513, τῆς Βασιλείας τοῦ 1534 καὶ 1556, ἡ τῶν Παρισίων τοῦ H. Stephani κατὰ τὸ 1578 καὶ τῆς Λυδίαν τοῦ 1590, εἰς Ἑλληνικήν γλώσσαν καὶ ἐν μεταφράσει. Κατὰ τὸ 1602 ἀνανεώνεται ἡ Ἐκδοσίς H. Stephani μετὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ficini (Φιτσίνου). Νεώτεραι ἐκδόσεις τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος, εἰναι: ἡ ἐν Zweibrückē τῆς Γερμανίας 1781–1787 παρὰ Tīn tēμa n klp. ἡ τῶν Bīpōntīnων λεγομένη, ἡ ἐκδοσίς Tācōnχnītēs (Tauchnitz) ἐν Λειψίᾳ 1813–1819, 1829, 1850, ἡ τοῦ M pēkēr (Bekker) ἐν Βερολίνῳ 1816–1817, ἡ τοῦ Λονδίνου 1826, ἡ ἐν Λειψίᾳ παρὰ τοῦ συγγράψαντος καὶ Λεξικὸν τοῦ Πλάτωνος F. Ast. 1819–1832, ἡ τοῦ Stālīha u m ἐν Λειψίᾳ 1821–1825, 1833, ἡ τοῦ Ὁρέλλι καὶ Bīnkeyma n ἐν Ζυρίχῃ 1839–1842, 1861, ἡ τοῦ "En gēlma n Ἑλληνικὴ καὶ γερμανικὴ ἐν Λειψίᾳ 1841 κλπ. καὶ τέλος ἡ μετάφρασις¹⁾ τοῦ F. Schleiermā-

1. Παλαιότεραι μεταφράσεις εἰς τὴν Γαλλικὴν γλώσσαν εἰναι: ἡ τοῦ Viet. Cousin 12 τόμ. 1822–1840 ἐν Παρίσιοις. E. Chauvet καὶ A. Saissel, 10 τόμ. 1863 Παρίσιοι. Ἡ πρώτη ἐπανεξεδόθη ὑπὸ τοῦ J. Barthélémy St. Hilaire 1896. Ἀγγλικὴ μετάφρ. ἔχομεν τοῦ Benj. Jovett 5 τόμ. Ὁξφόρδη 1870, 1892. Ἡ ταλακᾶς, τοῦ Eug. Ferrai 4 τόμ. Padua 1873–1883, τοῦ B. P. Bonghi 13 τόμ. Ρώμῃ 1880–1904. Ἰδε καὶ βιβλιογραφίαν.

εις την Βερολίνων 1804—1810, ἐπανεκδοθεῖσα κατά τὸ 1817—1824, 1828, 1855—1862, καὶ ἡ κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ C. t. F. i. d. Η εγμανι, ἡ στέρεφτυππος τοῦ 1851—1853 ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἰκου Τιμίμπερ ἐν Λειψίᾳ.

‘Απὸ τῆς ἐποχῆς, καθ’ ἡν ἥρχισαν νὰ ἐκδίδωντοι τυπωμέναι αἱ συγγραφαι τοῦ Πλάτωνος, μέχρι σήμερον διακρίνομεν δύο περιόδους εἰς τὴν Ιστορίαν τῶν Διαλόγων. Ἡ πρώτη περίοδος φθάνει μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Schleiermacher καὶ τοῦ C. t. F. Ηερμανοῦ, καὶ ἡ δευτέρα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς μέχρι σήμερον. Ἡ πρώτη περίοδος ἀπὸ τοῦ 15ου—16ου μέχρι τοῦ 19ου αἰώνος, παρουσιάζει ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰς ἀνατυπώσεις καὶ ἐκδόσεις τῶν διαλόγων ἐπὶ τῇ βάσει μεθόδων ἐλέγχου τῆς γνησιότητος καὶ καθαρότητος τῶν κειμένων μὴ διαφερουσῶν κατ’ οὐσίαν παλαιοτέρων τοιούτων. ‘Ανάλογοι πρὸς τὰς Μεθόδους αὐτὰς ἦσαν καὶ αἱ «Διορθώσεις» τῶν κειμένων, αἱ ὅποιαι ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τοὺς κατ’ ἐποχάς διαφόρους προσανατολισμούς. ‘Ο φιλανθρωπισμὸς (Ημανίσιυς) παλαιὸς καὶ νέος, διὰ τῶν περὶ ἀττικισμοῦ καὶ κλασικῶν συγγραφέων ἀντιλήψεών του, διαφοροτρόπως ἔκρινεν περὶ γνησιότητος καὶ καθαρότητος τῶν κειμένων, καὶ κατὰ διάφορον τρόπον ἔκαμνεν τὰς διορθώσεις εἰς τὰ ἐκ τῶν χειρογράφων κείμενα, ἀτινα διὰ τῶν συντησεών, διὰ τῶν παραλείψεων γραμμάτων εἰς τὸ τέλος ἴδιᾳ τῶν λέξεων, διὰ τῶν ἐν τῷ περιθωρίῳ τέλος προσθηκῶν καὶ διὰ τῶν διαφορῶν τῶν κατὰ χειρόγραφα, ὅχι ὀλίγας παρενθετικῶν (καὶ παρεμβάλλουν ἀρόμη) δυσκολίας εἰς τὴν καθ’ ὅμοιον τρόπον ἀνάγνωσιν καὶ διατύπωσιν. ‘Εξ ἄλλου καὶ ἡ Ἑλλειψις Ἀρχετύπου, συνετέλει εἰς τὴν αὔξησιν μᾶλλον τῶν διαφορῶν καὶ Παραλλαγῆς ἀγῶνας τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραπτὴν διατύπωσιν τῶν κειμένων τυπογραφικῶν. Τοιουτοτρόπως καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους συνεχίζεται ἡ παλαιοτέρα παράδοσις καὶ ἡ κατάστασις. Πρὸ πάντων ἡ περὶ Πλάτωνος συνεχιζομένη νεοπλατωνικὴ ἀντίληψις, παρουσιάζει διάφορον ὀλως, καὶ τὴν ἐννοιαν τῆς γνησιότητος καὶ καθαρότητος ἀπὸ τὴν σήμερον τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰώνος καλλιεργηθεῖσαν καὶ ἐπικρατοῦσαν. ‘Άλλο ἐθεωρεῖτο γνησιότης καὶ καθαρότης τοῦ κειμένου τῶν Διαλόγων καὶ πρὸς ἄλλον σκοπὸν ἐγίνοντο τότε αἱ διορθώσεις, καὶ ἄλλο ἔχομεν ἡμεῖς ὑπ’ ὅψιν. ‘Υπὸ τὸ κράτος τῆς ἀντιλήψεως περὶ θειότητός τινος τοῦ Πλάτωνος καὶ ἀπολύτου τελειότητος, ὑπὸ τὴν ἐπιδρασιν τῆς εἰκόνος τῆς πνευματικῆς ἐνὸς μεταμορφωμένου

Πλάτωνος, γυνησιότης καὶ καθαρότης ἔθεωρεῖτο μᾶλλον τὴ τελειότης τοῦ λόγου ἀπὸ πάσης φιλόψεως, ή ἀνταποκρινομένη πρὸς τὰ ἴδεωδη τὰ φιλανθρωπιστικά, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰώνος μέχρι σήμερον ἐνδιαφέρει τὸ ἱστορικῶς ἔξηκριβωμένον Πλατωνικὸν καὶ μὲ τὰς ἐλλείψεις καὶ μὲ τὰς ἴδιοτυπίας, ἀς παρουσιάζει συνήθως τὴς γλώσσης κατὰ πρόσωπα.

Ἄπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πρόκλου συνεχίζεται ἡ διόρθωσις πρὸς τὸν σκοπὸν πιστοτέρας καὶ ἀκριβεστέρας ἀποδόσεως τῶν Κειμένων εἰς γυησίαν ἀττικὴν διάλεκτον. Τὸ τοιοῦτον ἔργον τῶν Βιζαντινῶν καὶ τῶν ἐκδοτῶν τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, συνεχίζουν κατόπιν οἱ νεώτεροι φιλανθρωπισταὶ (Ούμανισται), μετὰ τούτους οἱ Ὁλλανδοί, προκειμένου περὶ τῶν κειμένων Πλατωνικῶν διαλόγων εἰδικῶς. Ἡ Σχολὴ τοῦ Gobets ἐπεδίωξε διὰ τῶν διορθώσεων καὶ συμπληρώσεων τὴν ἐπικράτησιν τοῦ καθαροῦ ἀττικισμοῦ καὶ τῆς λογικῆς ὁρθότητος, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὅψιν ὅσον ἐπρεπε τὸ ἴδιοτυπον τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὑφους τοῦ Πλάτωνος καὶ χωρὶς νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὸ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον τῶν διαλόγων. Μόνον δὲ Bathain ἐκ τῆς αὐτῆς σχολῆς ἐσημείωσε βῆμα προόδου, διότι μετὰ τῆς γλωσσικῆς μορφῆς τῶν διαλόγων, ἔλαβεν ὑπ' ὅψιν καὶ τὸ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον καὶ τὸ ὑφος. Ἐννοεῖται ὅτι ὅπου ἐπρεπε νὰ ἀναγνωρίσῃ ἄλλο ὑφος, καθὼς εἰς τοὺς «Νόμους» λ.χ., ἀπέτυχεν εἰς τὴν προσπάθειάν του.

Ο δέκατος ἑνατος αἰών διὰ τῆς προόδου εἰς τὰς ἱστορικὰς καὶ εἰς τὰς γλωσσολογικὰς συγκριτικὰς μελέτας, ἐπέδρασεν εὔεργετικῶς καὶ εἰς τὴν ἔρευναν ἐν γένει τῶν Πλατωνικῶν συγγραφῶν. Ο Heindorf, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Schleiermacher, (ὅστις, ὅπως εἶδομεν, ἔδωκε τέλος εἰς τὰς Νεοπλατωνικὰς περὶ Πλάτωνος θεωρίας) ἀρχίζει νὰ ἐμβαθύνῃ περισσότερον εἰς τὰς διορθώσεις καὶ εἰς τὰς γραμματικὰς ἔρμηνείας τῶν Διαλόγων, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποκαταστάσεως τῆς γλωσσικῆς ἴδιοτυπίας τοῦ Πλάτωνος. Ο Buttmau συνεχίζει τὸ προοδευτικὸν ἔργον εἰς τὴν τοιαύτην μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν κειμένων, δὲ Bekker κατόπιν θέτει τὰς βάσεις κρίσεως, ἐλέγχου καὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῶν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Schleiermacher, διὰ τὸ ζήτημα τῆς φιλοσοφικῆς ἔξελίξεως τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς χρονολογικῆς καὶ διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν Διαλόγων, καὶ εἰς τὰς βάσεις τοῦ Bekker διὰ τὸν ἐλεγχον τῶν κειμένων, ἐστηρίχθη δὲ C. Fr. Hermann, ὃστις ἔφερεν εἰς φῶς τὴν νεωτέραν κριτικὴν ἐκδοσιν, τὴν στερεότυπον

λεγομένην (Teubner). Αυτήν τὴν κατεύθυνσιν και μέθοδον ἡ κολούθησαν κατόπιν και ὁ M. Schanz ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφων τοῦ Κώδικος Τ⁴) και ὁ Ἀγγλος I. Burnet διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Πλάτωνος (1900 και ἔξ.). Οἱ Ἀγγλοι, οἱ ὅποιοι κατώρθωσαν τόσα πολλά εἰς τὴν ἔρμηνείαν, δὲν εἶχον σημειώσει μέχρι τοῦ J. Burnet μεγάλας ἐπιτυχίας εἰς τὴν κριτικὴν τῶν κειμένων. Οἱ Jowett, και Campbell προηγουμένως, μολονότι εἶχον ἔγκυψει εἰς τὴν σύγκρισιν τῆς γλώσσης και τοῦ ὑφους τῶν διαφόρων Πλατωνικῶν διαλόγων, δὲν ἐσημείωσαν ἐν τῷτοις μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὰς διορθώσεις των εἰς τὴν «Πολιτείαν». Οὐχ ήττον δύνατος ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, αἱ ἐργασίαι τόσον αὐτῶν, δύσον και τοῦ Jackson (ἔξελιξις εἰς τὴν μεταφυσικὴν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδωνι), ἔχουν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Τὸ ἔργον τοῦ Λουτσλάβ σκιδὲν ἐσημείωσεν ἐποχὴν, ὅπως θὰ ίδωμεν. Ἐν Γερμανίᾳ μετά τίνας ἀπασχόλησιν εἰς ἐπουσιώδη ζητήματα, ἐσυνεχίσθη ἡ κριτικὴ ἔρευνα ἀπὸ τοῦ M. Schanz (1875). Ἀλλὰ τὸ ἔργον τούτων, ὅπως και ὀλῶν τῶν συγχρόνων ἔρευνητῶν τοῦ Πλάτωνος, ἐκτίθεται και κρίνεται εἰς τὰ ἐπόμενα, τὰ εἰς τὴν σύγχρονου ἔρευναν ἀφορῶντα Κεφάλαια.

Ἡ σύγχρονος αὐτὴ ἔρευνα ἔχει ύπ' ὅψιν: α) τὴν ἐξακριβωσίν τῆς γνησιότητος τῶν Διαλόγων τοῦ Πλάτωνος, β) τὸν προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγράφησαν οἱ Διάλογοι αὐτοί, και τὴς χρονολογικῆς σειρᾶς τῶν γνησίων Πλατωνικῶν συγγραφῶν γ) τὴν σχέσιν τῆς σειρᾶς αὐτῆς τῶν Διαλόγων πρὸς τὴν λαβοῦσαν χώραν πνευματικὴν και φιλοσοφικὴν ἐξέλιξιν τοῦ φιλοσόφου, και δ) τὸν χωρισμὸν τῶν ἀποδειγμένως γνησίων Διαλόγων τοῦ Πλάτωνος εἰς ὅμαδας, ἀντιπροσωπευούσας τοὺς βαθμοὺς τῆς ἐξέλιξεως και τὴν συνέχειαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Ολα δ' αὐτὰ εἴναι ὑποχρεωμένη πλέον ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη νὰ ἀναζητήσῃ, δχ. εἰς ἀρχέτυπα και δύσον τὸ δυνατὸν παλαιότερα ἀντίγραφα τῶν Διαλόγων (Παπύρους κλπ.), ἀλλ' εἰς τὰς «παραλλαγάς» τῶν διασωθέντων χειρογράφων, ὅπως παρουσιάζονται εἰς τοὺς διαφόρους Κώδικας, περὶ τῶν διποίων ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. Ἡ Βυζαντινὴ ἐποχὴ, ὅπως μαρτυροῦν οἱ Κώδικες τοῦ Ἀρέθα, τοῦ Πατριάρχου

1. Τῆς Βενετίας.

Φωτίου κλπ., έσημείωσεν ἐπιμεμελημένην ἔργασίαν, και ὅπερ σπουδαιότερον διέσωσε τὴν και ὡς πρὸς τὰς Συγγραφὰς τοῦ Πλάτωνος Ἀλεξανδρινὴν και λογίαν παράδοσιν, τὴν μεταδοθεῖσαν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πομπονίου Ἀττικοῦ και τοῦ Τυραννικῶν. Πρὸς τὰς παραλλαγὰς αὐτὰς τῶν χειρογράφων συνδυάζεται ἡ κριτικὴ τῆς γλώσσης και τοῦ ὑφους, καθὼς και ἡ σύγκρισις δὲλλων ιστορικῶν και φιλοσοφικῶν θεωριῶν, οὗτα δὲ διαλευκαίνονται τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Πλάτωνα ζῆτηματα.

Τὸ ζῆτημα τῆς γνησιότητος τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος.

Γνωρίζομεν ἡδη ἐκ τῶν προηγουμένων ὅτι και κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, πολλὰ τῶν εἰς τὸν Πλάτωνα ἀποδιδομένων ἔργων ἔθεωροῦντο νόθα. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος (3, 62) ἀναφέρει ὡς μῇ γνησίους διαλόγους, τὸν «Ἐρυξίαν», τὴν «Ἀλκυόνα», τὸν «Σίσυφον», τὸν «Ἀξίοχον» και τὸν «Δημόδοκον». Εἰς τὰς τετραλογίας ἔξ δὲλλου δὲν περιελήφθησαν οἱ «Ὀροὶ» και αἱ πραγματεῖαι: «Περὶ δικαίου», «Περὶ ἀρετῆς», καθὼς και οἱ εἰρημένοι διάλογοι: «Ἐρυξίας», «Ἀλκυῶν», «Σίσυφος», «Ἀξίοχος» και «Δημόδοκος», ἀναμφιθόλως διότι δὲν ἀνεγνωρίζοντο ὡς γνήσιαι τοῦ Πλάτωνος συγγραφαί. Ἀλλὰ και περὶ διαλόγων περιελαμβανομένων εἰς τὰς τετραλογίας ἔξεφράζοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀμφιβολίαι. Ὁ «Ἀλκιβιάδης δεύτερος», δ «Ἴππαρχος», οἱ «Ἀντερασταὶ» και «ἡ Ἐπινομίς» διετέλουν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν, ἐνῷ δ Ὅ Παναίτιος, μετὰ τούτων, ἀπέρριπτεν, διπος εἶδομεν, και τοὺς Σωκρατικοὺς λεγομένους διαλόγους (Εὐθύφρονα, Ἀπολογίαν, Κρίτωνα) και τὸν «Φαιδνωνα», και δ Πρόκλος ἀργότερον, δὲν ἀνεγνώριζεν ὡς γνήσια τοῦ Πλάτωνος ἔργα, οὔτε τὴν «Πολιτείαν», οὔτε τοὺς «Νόμους» και τὰς Ἐπιστολάς. Διὰ νὰ λάβωμεν ἔννοιαν τῶν μεθόδων και τῶν λόγων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅποιων οἱ παλαιοὶ ἔκρινον και ἀνεγνώριζον ἡ δὲν ἀνεγνώριζον, τὴν γνησιότητα ὥρισμένων συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, ὁφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὅψιν ὅτι αὐτοὶ ἔβασιζοντο κυρίως ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν «Παράδοσιν», περὶ ἡς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ φιλοσοφικὸν περιεχόμενον τῶν Διαλόγων. Ἀλλ' ἡ παράδοσις, και ἀν ἀκόμη εἰς πλησιεστέρας πρὸς τὴν τοῦ Πλάτωνος ἐποχάς παρεῖχεν ἀσφάλειάν τινα, σὺν

τῷ χρόνῳ ὅμως, δὲν ἥτο δυνατόν, παρὰ νά ἔξασθενήσῃ, διότι διάλογοι ἀναγωνισκόμενοι, καθὼς ὁ Ἀλκιβιάδης πρῶτος, ὁ «Θεάγης» κλπ. ἐδημιουργήσαν θέσιν ἐντὸς τῆς παραδόσεως αὐτῆς καὶ σχεδὸν ἔξωμοισθησάν πρὸς τοὺς ἀναμφισβήτητως γυνησίους Πλατωνικούς διαλόγους. ‘Ἄς πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου κρίσιν, πάλιν, ἐφ’ ὃσον γνωρίζομεν ὅτι τόσαν ὁ Παναιτίος, δσον καὶ ὁ Πρόκλος, ἀπέρριπτον ὡρισμένους διαλόγους, διότι δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς θεωρίος των, δικαιούμενα νά ἀποφανθῶμεν ὅτι τοιαύτῃ τις κρίσις οὐδεμίαν παρέχει ἐγγύησιν περὶ τῆς ἀληθείας. Οἱ δραματικοί, εἴτε παλαιότερον εἴτε νεώτεροι, εἰναι γνωστὸν ἥδη ὅτι διλιγότερον ἔφιστων τὴν προσοχὴν των εἰς κείμενα πεζοῦ λόγου, καὶ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος, ἀποφαίνεται διά τῶν τετραλογιῶν, εἰς τὰς διποίας περιέλαβον βεβαίως ὃσας συγγραφάς ἐνόμιζον γνησίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. (Ἡ ἀμφισβήτησις ὡρισμένων διαλόγων ἐκ τῶν τετραλογιῶν προέρχεται ὅχι ἐκ τῆς «παραδόσεως» ὡς συνόλου, ἀλλ’ ἐκ μεμονωμένων παρατηρήσεων καὶ κρίσεων).

‘Αλλὰ τὸ ζήτημα τῆς γνησιότητος τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος ἀπέκτησε μεγίστην σπουδαιότητα καὶ σημασίαν κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος κυρίως ἐποχὴν, διότι κατ’ αὐτὴν ἐτέθη σοβαρῶς τὸ ζήτημα τῆς ἔξακριβώσεως, τί καὶ πότε ἔγραψεν ὁ Πλάτων. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ μέθοδοι διά τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἐτελειοποιήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν. Ἡ νεωτέρα καὶ σύγχρονος ἔρευνα καὶ κριτικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, συμφωνεῖ πρὸς τοὺς παλαιούς, μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀπόρριψιν τῶν συγγραφῶν, αἱ διποίαι δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὰς τετραλογίας. Κατὰ τάλλα τηρεῖ ἀνεξαρτησίαν. Οὐχ ἥττον ὅμως παρουσιάζει καὶ αὐτὴ ὑπερβολάς, κατὰ τὰς διποίας, διὰ συγκρίσεως τοῦ ὄφους, τοῦ λεκτικοῦ καὶ τοῦ περιεχομένου ἐν γένει, αἱ ἀμφιβολίαι ἔξετάθησαν καὶ εἰς διλλα ἔργα, οὕτως ὥστε ἐκ τῶν εἰς τὰς τετραλογίας περιλαμβανομένων συγγραφῶν, πέντε μόνον ἔμειναν ἐκτές συζητήσεως Πλατωνικαί. Τὴν ύπερκριτικὴν αὐτὴν, ἥτις ἐλαβε χώραν εὐθὺς μετά τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ τὴν ὅμοιαν ἀντιπροσωπεύουσαν κυρίως ὁ Übertweg καὶ ὁ Schaarschmidt, διεδέχθη ἡ νεωτέρα κριτικὴ καθ’ ἥν ἐθεωρήθη ἀναγκαία ἡ ἐπικράτησις μέτρου τίνος καὶ εἰς τὰς κρίσεις, καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῶν ἀκροτήτων. Τοιουτοτρόπως αἱ μέχρις ὑπερβολῆς φθάσασαι ἀμφιβολίαι ὑπεγρηγεναν, καὶ παρ’ ὅλας

τὰς ἐπικρατούσας πάντοτε διαφορὰς ἀντιλήψεων, ἐπετεύχθη συμφωνία ὡς πρός ἑκαίνους τούλαχιστον ἐκ τῶν Διαλόγων, οἵτινες εἰναι σπουδαιότεροι, καὶ διὰ τὴν παράστασιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος ἀπαραίτητοι. Ὡς μέσα διὰ τὴν ἔξακριβωσιν τῆς γνησιότητος ἡ μή, ἐνὸς ἑκάστου τῶν Διαλόγων ἴσχύουσιν ἥδη τὰ ἔξης: 1) ἡ παράδοσις, 2) αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχ αἰών, 3) τὸ περιεχόμενον τῆς ὑπὸ κρίσιν συγγραφῆς, 4) ἡ καλλιτεχνικὴ μορφὴ καὶ συγκρότησις ἑκάστου Διαλόγου καὶ 5) ἡ χλωσσὴ κὴ μορφὴ καὶ ἡ ἰδιοτυπία περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης. Ἐπειδὴ δὲ ἑκάστον τῶν ἀνωτέρω μέσων, σχετικὴν καὶ δχι ἀπόλυτον ἄξιαν δύναται νὰ ἔχῃ, διὰ τοῦτο εἰς τὸ διὰ συμπληρώσεως ἀλλήλων προκύπτον μέτρον στηρίζεται κυρίως δριστικὴ κρίσις καὶ ἀπόφανσις περὶ ἑκάστης τῶν Συγγραφῶν.

α') *Ἡ Παγάδοσι:* ἔχει σημασίαν καὶ ἀξίαν πάντοτε, διότι διὰ τῶν αἰώνων διέσωσεν ὅπωδεδήποτε τὸ ὄνομα τοῦ Συγγράψαντος τὰ ἐν λόγῳ ἔργα. "Ἀλλῶς τε τὸ νὰ λαμβάνηται ὡς ἀδέσποτον σύγγραμμα ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Πλατώνα καὶ εχ integrō κατόπιν νὰ κρίνηται τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περιεχομένου μόνον καὶ τῆς μορφῆς ἐν γένει, ὡς γνήσιον Πλατωνικὸν ἡ μή, δὲν ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν καλῆς καὶ ὄρθῆς μεθόδου. Τὸ νὰ περιλαμβάνηται μία Συγγραφὴ εἰς τὰ Ἀπαντά (Corpus) τοῦ Πλάτωνος, ἡ τούλαχιστον εἰς τὰς τετραλογίας τοῦ Θρασύλλου, εἶναι καὶ πρέπει νὰ θεωρήται τεκμήριον τῆς γνησιότητος μᾶλλον, καὶ μόνον διὰ τῆς πραγματικῆς ἀποδείξεως τούναντίου δύναται νὰ ἔχασθενήσῃ ἡ τοιαύτη κρίσις. Ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ ὑπερεκτιμᾶται ἡ παράδοσις ὡς κριτήριον, δπως συμβαίνει εἰς τὸν Grotē καὶ εἰς τὸν Chāignet. Δὲν γνωρίζουμεν ἀν καὶ κατὰ πόσον καὶ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς παλαιᾶς Ἀκαδημίας ἀκόμη, εἴτε κατὰ λάθος, εἴτε καὶ ἀπό σκοποῦ προσετέθησαν ξένα ἔργα καὶ ἐθεωρήθησαν κατόπιν τοῦ Πλάτωνος μετὰ τῶν λοιπῶν. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ καὶ οἱ ἐκ Περγάμου γραμματικοὶ καὶ Βιβλιοθηκάριοι, οὗτε ἔχώρισαν τὰ γνήσια Πλατωνικὰ ἔργα ἀπό τὰ μὴ τοιαῦτα, οὗτε ἡσαν εἰς θέσιν νὰ πράξωσι τοῦτο, διότι, δπως είδομεν, τὸ ἐμπόριον τῶν Διαλόγων εἶχε φέρει πολλὴν σύγχυσιν, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι χάριν μεγαλυτέρου κέρδους ἐκ τῆς πωλήσεως ἐλάμβανον χώραν νοθεῖσαι δυνάμεναι νὰ παραπλανῶσι τοὺς εἰρημένους γραμματικούς καὶ βιβλιοθηκαρίους. Ἡ τοῦ Τυραννίων—Πομ-

πονίου ἔκδοσις, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος ἀνωτέρῳ, ἀπέχει χρονικῶς τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος ἀρκετά καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα ἑλαφρὸν χώραν νοεῖται. Διὰ τοῦτο λοιπόν, σχετικήν καὶ ὅχι ἀπόλυτον ἄξιαν καὶ σημασίαν, δύναται νὰ ἔχῃ. Η. Παρὰ δὲ σις, ὡς κριτήριον τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος.

β') Καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων, σχετικὸν καὶ ὅχι ἀπόλυτον μέτρον κρίσεως τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος ἀποτελοῦν. Οἱ παλαιοὶ εἶχον βεβαίως εἰς τὴν διάθεσίν των διάφορα βοηθητικά μέσα, τὰ ὅποια σήμερον δὲν ὑπάρχουν πλέον. 'Αλλ' αἱ μαρτυρίαι αὐταὶ καὶ ἡ κριτικὴ τῶν ἀρχαίων δὲν εἶναι πάντοτε ἀσφαλεῖς, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ βασισθῶμεν εἰς αὐτὰς καὶ εἰς περιπτώσεις ἀδυναμίας τοῦ νὰ γίνη ἔλεγχος ἀκριβῆς. 'Ολιγώτερον ἀκόμη ἀσφαλεῖς εἶναι, ὅταν εἴναι προσωπικοὶ ὀλαρικοὶ καὶ ὑποκειμενικοί. Παράδειγμα ἡ παρὰ τοῦ Πρόκλου κρίσις περὶ τῆς «Πολιτείας», περὶ τῶν «Νόμων» καὶ περὶ τῶν «Ἐπιστολῶν». (Πρβλ. Προλεγόμενα 26 ι 219, 17). Καὶ ἀπόστρατα ἐκ Πλατωνικῶν διαλόγων περιλαμβανόμενα εἰς συγγραφὰς διαφόρων ἀρχαίων, δὲν ἀποτελοῦν ἀσφαλῆ μαρτυρίαν περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἐξ οὗ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ διαλόγου. Διαφέρει βεβαίως τὸ πρᾶγμα προκειμένου περὶ ἀπόσπασμάτων ἐκ τῶν Διαλόγων περιλαμβανομένων εἰς τὰς συγγραφὰς 'Ακαδημικῶν καὶ Περιπατητικῶν τῶν ἀμέσως μετά τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος χρόνων. Τὰ ἀπόσπάσματα αὐτά, καὶ πρὸ πάντων τὰ ἔγκατεσπαρμένα εἰς τὰ διάφορα συγγράμματα τοῦ 'Αριστοτέλους, ἔχουν μεγάλην ἄξιαν καὶ σπουδαιότητα, διότι μᾶς πληροφοροῦν ἀμέσως καὶ ἀναμφισβητήτως περὶ τῶν Συγγραφῶν τοῦ Πλάτωνος. 'Ο 'Αριστοτέλης ἦτο μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐλάμβανον χώραν νοθεῖται, θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ τοὺς γνησίους διαλόγους ἀπὸ τοὺς μὴ τοιούτους. 'Ἄς διατελέσας δ' ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὀλην εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν Πλάτωνα, θὰ ἔγνωριζεν ἐπίστης χωρὶς ἀλλο, ὅχι μόνον ὅσα κατὰ τὴν εἰκοσαετίαν αὐτὴν ἔγραψεν δ Πλάτων, ἀλλὰ καὶ ὅσα καὶ κατὰ τὸν πρότερον χρόνον εἶχε συγγράψει. Παρὸλην αὐτὴν τὴν σημασίαν ὅμως, τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ ἔχουν τὰ συγγράμματα τοῦ 'Αριστοτέλους διὰ τὴν ἔξακριβωσιν τῆς γνησιότητος τῶν Πλατωνικῶν συγγραφῶν, παρουσιάζουν ἐν τούτοις καὶ ἐλλείψεις, αἱ ὅποιαι μειώνουσι κατὰ πολὺ τὸ τοιοῦτον κῦρος των. Τοιαῦται ἐλλείψεις εἶναι ὅτι δ 'Αριστοτέλης σπουδίκες ἀναφέρει τὸν συγγραφέα τῶν ἀπόσπασμάτων, ἀτίνα περι-

λαμβάνει, ἢ τὸ σύγγραμμα ἐκ τοῦ ὅποιου παρέλαβεν αὐτά.
Ἐνίστε μάλιστα, δχι μόνον συγχραφέα και συγγραφήν δὲν
ἀναφέρει, ἀλλὰ και τὸν περίληψιν αὐτὴν τῶν ἀποσπασμάτων
παρουσιάζει τοιούτοις τρόπως, ώστε μόλις νὰ ἔννοηται ὅτι πρό-
κειται περὶ ἀποσπάσματος. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης, μόνον
ὅπου σαφέστερον κάμινει λόγον περὶ τοῦ Πλάτωνος είναι δυ-
νατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς μέτρον κρίσεως. Τοῦτο δμως δὲν
σημαίνει βεβαίως και ὅτι συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, ἀτινα
δὲν ἀναφέρει, ἢ δέν υπαίνισσεται ὁ Ἀριστοτέλης, είναι κατ' ἀ-
νάγκην δηι γνώσια.

γ') Τὰ περιεχόμενα τοῦ Διαλόγου ἐνὸς Διαλόγου ἀποτελεῖ μέτρον κρίσεως ὅλιγωντερον ἀσφαλές ἀκόμη. Τὰ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος γγωρίζουμεν, ἀνέξαιρέσῃ τις τὰς τόσουν σπουδαίας, ὅσουν καὶ ὄλιγς σχετικάς πληρωφορίας τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων, ἀπὸ τὰς ἀναμφισβήτητως γνησίας τοῦ Πλάτωνος συγγραφάς. Ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, προκειμένου ἐκ τοῦ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς γνησιότητος τῶν Διαλόγων, καὶ ἐκ Διαλόγων, τῶν ὅποιων ἡ γνησιότης εἶναι ὑπὸ κρίσιν νὰ μάθωμεν τὴν φιλοσοφικὴν θεωρίαν, περιπίπτομεν εἰς φαῦλον κύκλον. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δευτέρου κριτηρίου, τῆς μαρτυρίας δηλαδὴ τῶν ἀρχαίων, ἔχομεν βεβαίως Διαλόγους ἀναμφισβήτητως γνησίους τοῦ Πλάτωνος, καὶ δυνάμεθα δι' αὐτῶν νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου ἄλλων Διαλόγων, χωρὶς τὸν κίνδυνον νὰ περιπέσωμεν εἰς φαῦλον κύκλον. Ἀλλὰ μετὰ τῆς δυσκολίας τοῦ σχηματισμοῦ τοιούτου τινος κανόνος, παρουσιάζεται καὶ ἄλλη μεγαλυτέρα, τοῦ κατὰ πόσον εἰς Διάλογος πρέπει νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ Κανόνος αὐτοῦ διὰ νὰ κριθῇ ἀπορριπτέος. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τώρα ἀρίνεται ἐλευθέρα ἡ καθαρῶς ὑποκειμενικὴ ἀντίληψις καὶ ἡ αὐθαιρεσία, δπως συνέβαινε κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε διὰ συγκρίσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου ἐκρίνετο ἡ γνησιότης ἐνὸς Διαλόγου. "Ἐκαστος ἔχει ίδιαν ἀντίληψιν καὶ περὶ τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος, καὶ ὁ Πλάτων ἔξ ἄλλου δὲν παρουσιάζει, παρὰ ἐξέλιξιν, ὑφῆν διακρίνεται τὸ σύστημα τῆς φιλοσοφίας του. Ποῦ λοιπὸν εἰς αὐτὰ δῆλα ἦταν εὔρεθῆ τὸ σταθερὸν καὶ ἐνιαίον μέτρον διὰ τὴν σύγκρισιν; Αἱ «ὶ δέ αἱ» λ.χ. λέγονται καὶ «εἴ δη» εἰς ἄλλους διαλόγους. Ποῖοι ἐκ τῶν διαλόγων αὐτῶν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν γνήσιοι; Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως καὶ τὸ μέτρον φύτὸ κρίσεως δὲν εἶναι ἀξίας καὶ σημασίας. Τοῦτο, διότε ὅταν διάλογος τις περιέχῃ φιλοσοφικὴν θεωρίαν ἡ ὄρους μή Πλα-